

De hervorming van de rechterlijke orde (2012-14)

'De verbetering van de rechtsbedeling zal worden nagestreefd, o.m. door een vermindering van de gerechtelijke achterstand, de modernisering van de werkmethode van de gerechtelijke instanties, het hanteren van een begrijpelijke rechtstaal, een snelle behandeling van kleine geschillen en een betere informatie aan de rechtsonderhorigen'

(Regeerakkoord van de regering Martens VIII, 4 mei 1988)

Op 6 februari 2014 keurde de Senaat, die twee maanden later zijn bevoegdheid over Justitie definitief zou verliezen, het tweede en laatste wetsontwerp van minister van Justitie Annemie Turtelboom (foto) goed, dat de meest diepgaande hervorming van de rechterlijke orde in België op gang bracht sinds Napoleon Bonaparte.

A. De aanloop

Al van sinds de jaren tachtig van de twintigste eeuw was de roep om een diepgaande hervorming van ons justitie-systeem luid geworden. De (nog steeds) onopgeloste reeks brutale overvallen en moorden, met 28 doden, tussen 1982 en 1985 van de zogenaamde 'Bende van Nijvel' en het falen van gerecht en politie bij het voorkomen van de ontvoeringen en moorden van minstens zes meisjes door de pedofiel Marc Dutroux tussen 1993 en 1996 brachten de publieke opinie in beweging. In het zog van laatstgenoemde affaire kwamen op 20 oktober 1996 300.000 betogers naar Brussel om te protesteren ('Witte Mars').

Parlementaire onderzoekscommissies naar beide zaken in de jaren negentig kwamen tot zeer negatieve conclusies over het falen van gerecht en politie. Zo leverde de eerste parlementaire onderzoekscommissie naar de Bende van Nijvel in 1990 enkele vernietigende conclusies over het functioneren van de gerechtelijke autoriteiten in dat dossier:

‘Bij de instanties die belast zijn met de bestrijding van de criminaliteit heeft de commissie geconstateerd dat er nalatigheden waren en een gebrek aan samenhang en coördinatie’

‘Een andere reden voor het falen van de onderzoeken ligt in de manier waarop de communicatie verloopt binnen de magistratuur en binnen de politiediensten. Dit is onder meer te wijten aan de structuur van de korpsen en aan de strakke indeling van het land in arrondissementen.’

‘De onderzoeksrechters zijn belast met allerhande dossiers, zodat zij onmogelijk voldoende tijd kunnen uittrekken om zich te belasten met de leiding van het onderzoek in een zeer ingewikkeld en omvangrijk dossier als dat van de ‘Bende van Nijvel’. Bovendien beschikken zij niet over de minste logistieke steun: informatica, telefax, vergaderruimte.’

‘Strategisch was het fout de dossiers te centraliseren in een arrondissement zoals Nijvel, met de geringe personeelsbezetting waarover het beschikte. Men stelt vast dat de overzending van de dossiers van Brussel naar Nijvel beneden alle peil is verlopen: die dossiers zijn 27 maanden blijven liggen. Terwijl het parket-generaal van Brussel en het parket van Nijvel over de overzending onderhandelden, werd het onderzoek officieel niet voortgezet.’

‘De Commissie heeft vastgesteld dat sommigen zich verscholen achter een wel zeer strikte opvatting van de scheiding der machten. Er kon niet opgemaakt worden of het hier ging om een gerechtvaardigde toepassing van het geheim van het onderzoek, om het privé-leven van onschuldigen te beschermen, dan wel om het werkelijk toedekken van sommige misdrijven.’

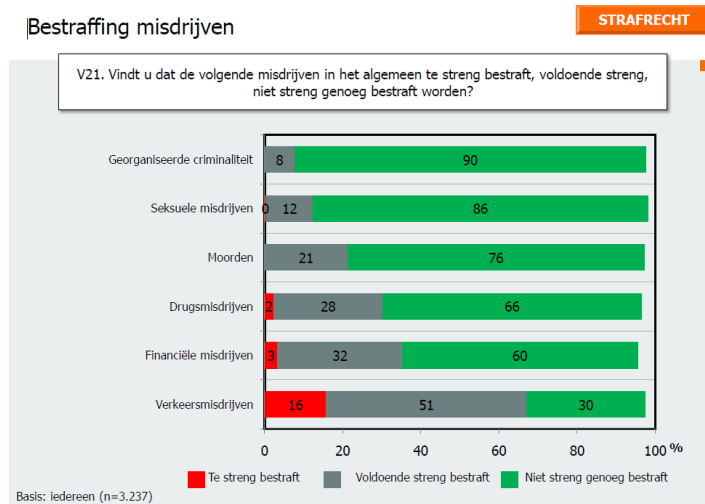
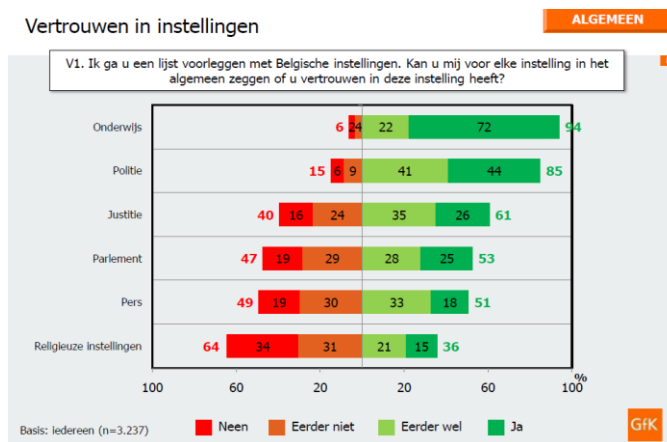
(‘Vaststellingen en conclusies’ van de eerste Parlementaire Onderzoekscommissie naar de Bende van Nijvel (1988-1990), rapport Kamer 59/8-1988, p. 170-177)

Maar er was nog een emotionele schok in de publieke opinie nodig – met de ontsnapping gedurende enkele uren op 23 april 1998 van Marc Dutroux – alvorens de aanbevelingen omgezet werden in politieke actie. Op 24 mei 1998 bereikten de regerende meerderheid en een aantal partijen van de oppositie een politiek akkoord over een aantal krachtlijnen om de politie en het rechtssysteem te hervormen. Voor de politie leidde dit nog datzelfde jaar tot een volledige herstructurering (wet van 7 december 1998). Voor het gerecht bleven de hervormingen beperkt tot het invoeren van in tijd beperkte mandaten voor magistraten van het openbaar ministerie en korpschefs van de zetel, van een federaal parket en van een onafhankelijke Hoge Raad voor Justitie die voortaan de benoemingen zou afhandelen en adviezen uitbrengen.

In de vijftien jaar nadien ondernamen de opeenvolgende ministers van Justitie telkens nieuwe pogingen om het stelsel diepgaand te hervormen. Sommige ervan bereikten het stadium van uitgewerkte plannen (Themis, 2005 – Atomium, 2010-11). Maar de weerstanden binnen de magistratuur en de loodzware besluitvorming binnen Justitie maakten het politiek bijzonder moeilijk verder te gaan. De langdurige regeringscrisisen tussenin (2007-2008, 2010-2011) doorbraken ook telkens de continuïteit van het beleid.

Inmiddels nam de belangstelling van de media – ook internationaal – voor het gegeven Justitie toe, en daarmee gepaard ook de kritiek. De gerechtelijke achterstand, vrijspraken in fraudezaken door verjaring of procedurefouten, de lange duur van rechtszaken (Dutroux bv kwam pas acht jaar na zijn arrestatie voor de rechter), het niet uitvoeren van straffen onder drie jaar door de overbevolking in de

gevangnissen, vermeende en echte missers van magistraten, en een toenemende roep om hardere aanpak van misdaad braken het vertrouwen in de rechterlijke macht gestaag af, zoals onder meer bleek uit de Justitiebarometer in 2010 (een enquête onder de bevolking met een representatief staal van 3000 ondervraagden):

Op 6 december 2011 trad de regering di Rupo aan, na 540 dagen regeringscrisis. In haar regeerakkoord stond, zoals in alle voorgaande regeerakkoorden sedert 1985, een hervorming van Justitie aangekondigd. De nieuwe minister van Justitie was een verrassing: Annemie Turtelboom, die net de eerste vrouwelijke minister van Binnenlandse Zaken sinds 1830 was geweest en nu de eerste Vlaamse vrouw ooit werd op Justitie. Bovendien was zij een economiste, en dus maar de tweede niet-juriste op dat departement in bijna twee eeuwen. Zij had nog amper 28 maanden tot aan de volgende verkiezingen.

Turtelboom verkreeg echter al op 17 april 2012 de goedkeuring van de regering voor haar krachtlijnen van een hervorming. Ze werkte die de maanden nadien uit in drie wetsontwerpen: één over de schaalvergroting van de gerechtelijke arrondissementen, één over de mobiliteit van de magistraten en één over het verzelfstandigd beheer van de rechterlijke orde. De regering keurde de eerste twee, die samengevoegd werden, goed in april 2013 en het derde in oktober van dat jaar. De Kamer keurde de eerste tekst goed op 18 juli 2013, de Senaat volgde in oktober. Dat werd de **wet van 1 december 2013 tot hervorming van de gerechtelijke arrondissementen en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op een grotere mobiliteit van de leden van de rechterlijke orde**. Het

tweede ontwerp, dat de **wet van ..... betreffende de invoering van een verzelfstandigd beheer voor de rechterlijke organisatie** zal worden, kreeg in december groen licht van de Kamer en op 6 februari van de Senaat.

De onverhoopte goedkeuring van de langverwachte hervorming in een minimum van tijd verraste velen. Links en rechts viel kritiek te horen dat te weinig betrokkenen waren geraadpleegd, of dat te weinig rekening was gehouden met de mening van talloze adviesorganen. Turtelboom benadrukte dat ze wel de hervorming wel degelijk had afgetoetst aan een kleine representatieve groep van magistraten en verwierp voor het overige de kritiek: ‘Na dertig jaar inspraak was het tijd voor een uitspraak’.

B. De nieuwe wetgeving

De wet van 1 december 2013 creëert vooral een nieuwe territoriale structuur voor de Belgische justitie, gebaseerd op 12 gerechtelijke arrondissementen in plaats van 27 voorheen. Die feitelijke centralisatie van de structuren tot op het niveau van de administratieve provincies (met Luik, Vlaams-Brabant en Brussel als uitzonderingen), maakte de mobiliteit en specialiteit van de magistratuur mogelijk. Ze creëerde ook de voorwaarden voor wat de minister ‘een decentralisatie van het beheer’ noemde, weg van de hyper-gecentraliseerde aanpak vanuit Brussel (waar tot dan alle bestellingen werden gedaan en gefactureerd, ook van de pennen in het gerechtshuis van Veurne of Aarlen). Daardoor was er ook nood aan herstructurering van het College van Procureurs-generaal en aan de oprichting van een nieuw College van de Zetel, naast de creatie van directiecomités in elk arrondissement.

B.1. De schaalvergroting

In grote lijnen zijn de territoriale structuur, de indeling in rechtbanken en de beheerstechnieken binnen Justitie nog altijd dezelfde als toen ze gecreëerd werden bij de annexatie van onze gewesten bij de Franse republiek in 1795.

De Assemblee Nationale in Parijs, die uit de Franse Revolutie voortkwam, creëerde in 1790 de *départements*, de *arrondissements* en de *cantons*. Die structuur werd in 1795, na de annexatie van de Oostenrijkse Nederlanden, ook opgelegd aan onze contreien en bleef ongewijzigd na de oprichting van het koninkrijk der Nederlanden in 1815 en na de onafhankelijkheid van België in 1830. De *départements* kregen vanaf 1815 wel een nieuwe benaming: provincies.

Op die indeling van de Franse Revolutie entte zich ook de nieuwe rechterlijke orde: met een Hof van Cassatie, Hoven van Beroep, Hoven van Assisen, rechtbanken van eerste aanleg (met burgerlijke en correctionele rechtbanken), vredegerichten en politierechtbanken, en in de grote handelssteden ook handelsrechtbanken.

In deze structuur werden er sedertdien geen ingrijpende wijzigingen meer aangebracht. Wel vond een geleidelijk aanpassingsproces plaats, onder meer bij de goedkeuring van de wet op de rechterlijke organisatie van 1869 en bij de invoering van het Gerechtelijk Wetboek in 1967. De facto leidde dit tot de vorming van de 27 rechtsgebieden die we tot op vandaag kennen.

De wet van 1 december 2013 opteert (inzonder art. 109-118) voor 12 nieuwe gerechtelijke arrondissementen. Acht ervan vallen samen met de grenzen van de administratieve provincies (de eerste acht hieronder). Vanwege de communautaire problematiek werd het arrondissement Brussel behouden (met ‘ontdubbelde’ rechtbanken en gesplitse parketten voor Halle-Vilvoorde, op basis van de **wet van 19 juli 2012 betreffende de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel**), en bleef dus ook het Vlaamsbrabantse arrondissement Leuven apart. De provincie Luik is eveneens zo goed als één geheel, op het aparte en kleinste gerechtelijk arrondissement Eupen na, dat de zes gemeenten van de Duitse Gemeenschap omkadert.

1. West-Vlaanderen (Brugge – Kortrijk – Veurne – Ieper)
2. Oost-Vlaanderen (Gent – Dendermonde – Oudenaarde)
3. Antwerpen (Antwerpen – Turnhout – Mechelen)
4. Limburg (Hasselt – Tongeren)
5. Waals Brabant
6. Henegouwen (Mons – Doornik – Charleroi). Henegouwen wordt één arrondissement, met op het niveau van de Zetel één voorzitter van de rechtbank. Op niveau van het Openbaar Ministerie, worden er twee administratie zetels gecreëerd met elk een Procureur des Konings.
7. Namen (Namen – Dinant)
8. Luxemburg (Marche – Neufchateau – Aarlen)
9. Brussel
10. Leuven
11. Luik (Luik – Verviers – Hoi)
12. Eupen

De Rechtbanken van Eerste Aanleg en de politierechtbanken worden georganiseerd volgens de 12 nieuwe gerechtelijke arrondissementen. De vredegerichten blijven georganiseerd in de kantons. De

arbeidsrechtbank en de rechtbank van koophandel worden georganiseerd per ressort van het Hof van Beroep, met opnieuw aparte regelingen voor Brussel/Leuven en Luik/Eupen.

De zetel van de rechtbank wordt in de regel in de provinciehoofdstad geïnstalleerd. De andere bestaande locaties worden een afdeling, waarbij een garantie wordt ingebouwd dat ze hun territoriale bevoegdheden kunnen blijven uitoefenen.

B.2. De mobiliteit

De doorgevoerde schaalvergroting maakte ook de invoering van een grotere mobiliteit voor de magistraten en het gerechtspersoneel mogelijk (art. 147-159, wet 1 december 2013). Daardoor zullen de magistraten gemakkelijker kunnen circuleren, tussen de verschillende afdelingen, binnen een groter arrondissement, en zullen onverwachte of voorziene omstandigheden sneller kunnen opgevangen worden. Vroeger kon bijvoorbeeld een magistraat, die benoemd was in het arrondissement Turnhout, niet bijspringen in het arrondissement Antwerpen wanneer men daar een tekort had aan magistraten. In de toekomst zal dit wel kunnen, omdat alle magistraten, doorheen heel de provincie in hetzelfde arrondissement benoemd worden.

Meer concreet zal de mobiliteit voor de verschillende magistraten en personeelsleden er als volgt uitzien:

a) *de vrederechters* (187 kantons, met telkens 1 of 2 vrederechters die verspreid zitten over 220 locaties)

- worden benoemd in een kanton en op subsidiaire wijze in de andere kantons van het arrondissement
- worden in de andere kantons ter versterking aangesteld door:
  - de voorzitter van de vrederechters en rechters in de politierechtbank
  - de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel en te Eupen
- kunnen, met hun instemming, opdracht krijgen in een kanton dat zich in een ander arrondissement bevindt
- kunnen, zonder hun instemming, worden aangewezen als rechter in de politierechtbank

b) *rechters in de politierechtbank*

- worden benoemd in een politierechtbank: 1 per arrondissement
- Uitzondering: 4 politierechters in Brussel: FR politierechtbank, NL politierechtbank, politierechtbank te Halle en politierechtbank te Vilvoorde
- kunnen, met hun instemming, opdracht krijgen in een ander arrondissement
- kunnen, zonder hun instemming, worden aangewezen als vrederechter.

c) *andere magistraten (staande en zittende)*

- worden benoemd op niveau van ressort
- werden dat nu al, maar meteen toegewezen aan slechts één (of meerdere) arrondissement(en). Eens toegewezen, bleven ze op hun plaats zitten, want als ze wilden veranderen, moest er in het andere arrondissement een plaats vacant worden verklaard en moest de magistraat solliciteren
- In de toekomst zullen ze daarom op het niveau van het gehele ressort benoemd worden, maar niet meer worden toegewezen aan een arrondissement.

B.3. Het beheer

“Korpschefs dragen een belangrijke verantwoordelijkheid in de organisatie van hun dienst. Ze oefenen toezicht uit op het korps en waken over de kwaliteit van het geleverde werk. De Commissie Dutroux pleit ervoor dat de korpschefs een enveloppe van werkingsmiddelen zouden krijgen toegekend, op grond van een evaluatie van de behoeften en prioriteiten.”

(Eindverslag van de Parlementaire Onderzoekscommissie naar de zaak-Dutroux – april 1997)

De rechterlijke macht is onafhankelijk in haar uitspraken, maar hangt inzake organisatie van haar personeel en middelen af van de Minister van Justitie. Tot op vandaag gebeurde dit in een rigide structuur. Financiën, human resources, gebouwen en logistiek werden vanuit de administratie (Federale Overheidsdienst of FOD) van Justitie in Brussel beheerd. Bovendien vereisten de meeste maatregelen op dat terrein op zijn minst koninklijke besluiten, zo al niet wijzigingen aan het Gerechtelijk Wetboek. Een type-voorbeeld is artikel 382 van dat Wetboek:

De minister van Justitie stelt een door hem te bepalen krediet ter beschikking van de eerste voorzitters en voorzitters van de hoven en rechtbanken, de vrederechters en de rechters in de politierechtbanken, de procureurs-generaal (, de federale procureur) en de procureurs des Konings en arbeidsauditeurs om de kleine onkosten van hun diensten te bestrijden. Onder kleine onkosten worden verstaan de kosten van het aankopen van registers, het abonneren op de rechtskundige tijdschriften en verzamelwerken, het aankopen van rechtskundige en andere werken nodig voor de dienst; het inbinden; het drukken van geschriften, zoals het reglement van orde, omzendbrieven, openingsredes, enz.; de kosten voor het deelnemen van het korps aan openbare plechtigheden en begrafenisplechtigheden; de kosten voor kantoorbehoeften en alle andere, voor de dienst noodzakelijke kleine voorwerpen van dagelijks verbruik.

Wie het wetsartikel leest merkt niet alleen dat het achterhaald is, het is in feite niet toepasbaar (en wordt ook niet toegepast). Maar het wijzigen vergt wel een wetsontwerp, twee beraadslagingen van de ministerraad, een advies van de Raad van State, een discussie in Commissie en een stemming in de

plenaire vergadering van de Kamer. Tot april 2014 was daar ook een discussie in Commissie van de Senaat en een stemming daar in de plenaire vergadering bij.

Deze rigide beheersstructuur heeft uiteraard een effect op de dienstverlening aan de burger, die in het gedrang komt doordat bijvoorbeeld de gerechtelijke achterstand steeds verder oploopt. Om dit te ondervangen, is het van belang dat de rechterlijke orde zelf kan beslissen over de inzet van personeel en middelen, en zo flexibel kan inspelen op veranderende omstandigheden en onverwachte situaties. En dat dit gebeurt met de nodige subsidiariteit: op het niveau waar dit het meest efficiënt is, dus meestal met besluitvorming bij de betrokkenen zelf.

Om dit mogelijk te maken, creëert de justitiehervorming een reeks nieuwe instellingen, die de spil zullen worden in de nieuwe structuur. Deze organen zullen verantwoordelijk worden voor de verdeling van de middelen over de lokale entiteiten binnen de rechterlijke orde. De minister van Justitie zal in overleg met deze twee organen het kader uitzetten waarbinnen de rechterlijke orde kan opereren. Het kader zelf zal via beheersplannen worden ingevuld door de rechterlijke orde.

- ***Het College van het Openbaar Ministerie***

(5 Procureurs-generaal, 3 leden van de Raad van Procureurs des Konings, 1 lid van de Raad voor Arbeidsauditeurs, 1 Federale Procureur)

Het College van het OM wordt bevoegd voor het beheer van het OM en zal een andere samenstelling hebben dan het bestaande College van Procureurs-Generaal. Het college van PG's blijft daarnaast bestaan en blijft verantwoordelijk voor het uitzetten van het strafrechtelijk beleid.

Het College van het OM zal integrale kwaliteit nastreven op het vlak van communicatie, kennisbeheer, kwaliteit, werkprocessen, de implementatie van de informatisering, strategisch personeelsbeleid, statistiek, werklastmeting en werklastverdeling om zo bij te dragen aan een toegankelijke, onafhankelijke, tijdige en kwaliteitsvolle rechtshandhaving.

Het kan dwingende richtlijnen en aanbevelingen geven aan de directiecomités die de lokale entiteiten vertegenwoordigen. Het verdeelt de beschikbare middelen over de parketten op basis van de beheersplannen die de directiecomités van deze lokale entiteiten opstellen.

Het College neemt beslissingen bij meerderheid

- ***Het College van Hoven en Rechtbanken***

(3 Eerste Voorzitters Hoven van Beroep, 1 Eerste Voorzitter Arbeidshof, 2 Voorzitters Eerste Aanleg, 1 Voorzitter Koophandel, 1 Voorzitter Arbeidsrechtbank, 1 Voorzitter Vrede- en Politierechtbank)

Het College van Hoven en Rechtbanken zal maatregelen nemen die een toegankelijke onafhankelijke, tijdige en kwaliteitsvolle rechtspraak verzekeren door het organiseren van onder meer communicatie, kennisbeheer, kwaliteit, werkprocessen, implementatie van de

informatisering, het strategisch personeelsbeleid, de statistiek, de werklastmeting en werklastverdeling.

Het kan dwingende richtlijnen en aanbevelingen geven aan de directiecomités die de lokale entiteiten vertegenwoordigen en zal de beschikbare middelen verdelen over de Hoven en Rechtbanken op basis van de beheersplannen die de directiecomités van deze lokale entiteiten opstellen.

De Voorzitter van het College wordt verkozen voor 2,5 jaar uit de leden van het College. Het College neemt beslissingen bij meerderheid

- ***De directiecomités***

Op het niveau van elk hof, elke rechtbank en elk parket wordt een directiecomité gevormd (art. 19 van de wet van ....) . De samenstelling verschilt naargelang de instelling. Zo bestaat het directiecomité van de rechtbank van eerste aanleg van een arrondissement uit de voorzitter, de afdelingsvoorzitters en de hoofdgriffier.

Het directiecomité staat de korpschef bij in de algemene leiding, de organisatie en het beheer van de gerechtelijke entiteit. Het stelt het beheersplan op, en staat in voor zijn uitvoering. Uiteraard heeft het geen enkele bevoegdheid inzake de proces-rechterlijke behandeling van geschillen of individuele zaken.

Het directiecomité beslist bij consensus. Bij gebrek daaraan beslist de korpschef

Voor het beheer van de hoven, rechtbanken en parketten werden ook nieuwe beheerstechnieken in de wet ingeschreven:

- ***Beheersplannen en –overeenkomsten***

De minister van Justitie sluit een beheersovereenkomst af met elk van de twee Colleges. Aan deze beheersovereenkomst wordt een resultaatverbintenis verbonden op basis waarvan personeel en middelen worden toegekend.

De instellingen zullen met de minister onderhandelen over de middelen die ze vragen en zullen moeten verantwoorden op welke manier deze middelen zullen worden aangewend.

Binnen de verkregen enveloppe is het daarna aan de beheerorganen zelf om, in overleg met de lokale entiteiten, te bepalen hoe deze middelen worden verdeeld over de verschillende afdelingen binnen de rechterlijke orde. Deze verdeling zal gebeuren op basis van een beheersplan dat de lokale entiteiten moeten opstellen en voorleggen aan de Colleges. De lokale entiteiten worden aangestuurd door een directiecomité

- ***Het zaakverdelingsreglement***

Voortaan wordt elke rechtbank verantwoordelijk voor de verdeling van de zaken over de verschillende plaatsen van haar territorium. Ze krijgt meer beheersautonomie, dus kan ze ook

de essentie van haar werking, namelijk de rechtspraak, organiseren, iets wat tot nog toe door ‘de Koning’ gebeurde, de minister dus. Vooral wordt daardoor de mogelijkheid gecreëerd dat één specialisatie aan één afdeling wordt toegekend, om recht te spreken voor heel het rechtsgebied, de provincie dus.

- Daarom introduceert de hervorming een nieuw begrip: het zaakverdelingsreglement. Dat zaakverdelingsreglement zal door de korpschef van de rechtbank worden opgemaakt. Het openbaar ministerie, de griffie en de advocatuur zullen daarbij verplicht hun advies moeten geven, opdat de belangen van de partners van de rechtbank en van de rechtszoekende mee ingecalculereerd zouden worden. Het eindresultaat wordt ter ondertekening voorgelegd aan ‘de Koning’, waarbij die enkel nog een toetsing van het algemeen belang doet (worden er de facto geen afdelingen ontmanteld, moet de rechtszoekende niet teveel verplaatsingen doen, is de toegang tot justitie gewaarborgd ...). Nadien wordt het reglement ook publiek gemaakt, op een website

Tenslotte voorziet de hervorming ook in nieuwe controlemechanismen. Op basis van de beheersplannen die de lokale entiteiten opstellen, zal het bevoegde College evalueren of de doelstellingen gehaald worden en de toegekende middelen moeten worden aangepast. Elk jaar zullen zowel de Colleges als de lokale entiteiten een **werkingsverslag** moeten afleveren. De Colleges zullen hun rapport jaarlijks overmaken aan de minister van Justitie en het parlement.

De Colleges zullen elk een cel “**Interne Audit**” krijgen die verantwoordelijk wordt voor het begeleiden en controleren van de beheermethodes. Deze cel “Interne Audit” zal niet bevolkt worden door magistraten, maar door speciaal opgeleide personen.

Twee **regeringscommissarissen**, één van de FOD Justitie en één van de FOD Budget & Begroting, zullen deelnemen aan de vergaderingen van de Colleges en zullen beschikken over een raadgevende stem. Zij kunnen tussenkomen bij de ministers indien zij menen dat een beslissing werd genomen die in strijd is met de wet of de beheersovereenkomst.

C. Doelstellingen en motivatie

Bij de bespreking van de voorstellen in het parlement heeft de minister zich herhaaldelijk uitgesproken over de doelstellingen en de motieven achter de hervorming. Die zijn als volgt samen te vatten:

- Het wegwerken van de achterstand en het sneller recht spreken: vooral door het beter inzetten van magistraten via de verhoogde mobiliteit, en een betere organisatie van rechtszittingen
- Een grotere slagkracht door een betere inzet van middelen: de taken en middelen van zetel en openbaar ministerie waren versnipperd over teveel rechtbanken en teveel rechtsgebieden. Middelen en personeelsbestand werden centraal aangestuurd vanuit Brussel. Nu werden grote bestuursseenheden gecreëerd, die ook grotendeels hun eigen beheer bepalen
- Meer specialisatie: de schaalvergroting in bepaalde zeer technische domeinen zowel bij de zetel als bij het openbaar ministerie maken een verdere ontwikkeling naar gespecialiseerde competentiecentra mogelijk, naar analogie met de evolutie in de advocatuur.

- Betere dienstverlening en een grotere nabijheid tot de burger: rechtspraak en Justitie moeten uitgebouwd worden als een volwaardige dienst aan de bevolking waarbij helder gecommuniceerd wordt wat de mogelijkheden en de beperkingen van het systeem zijn en hoe de burger er het gemakkelijkst een beroep op kan doen. In elke fase van de rechtsgang hebben de rechtshorigen recht op een transparante communicatie over hun dossier en hun mogelijkheden. Een belangrijk uitgangspunt bij de hervorming was ook dat de bestaande zittingsplaatsen voor de rechtbanken in eerste instantie allemaal gehandhaafd zouden blijven
- Een versterking van de scheiding der machten: in de debatten werd de minister herhaaldelijk gewezen op het risico van een beïnvloeding van de rechtszittingen via de druk die men kan uitoefenen langs de beheersprocedures. Telkens repliceerde de minister met er naar te wijzen dat in het huidig hypercentralistisch systeem van beheer dat risico op beïnvloeding vanuit de uitvoerende macht vele malen groter was. Het contact van de minister met de rechterlijke macht over Justitie wordt voortaan beperkt tot twee momenten, die van de negotiatie met de twee Colleges over hun beheersplan- en overeenkomst.

D. De uitvoering

Zoals destijds bij de politiehervorming van 1998 zal ook de Justitiehervorming van 2014 vermoedelijk verscheidene jaren in beslag nemen. Het gaat immers om een zeer omvangrijke verschuiving van bevoegdheden, territoria, besluitvormingsprocessen, middelen en mensen. Tot de eerste stadia behoren onder meer:

- de aanpassing van de structuren van andere spelers in de rechterlijke macht. De structuren van de geïntegreerde politie worden aangepast aan de nieuwe territoriale indeling (12 arrondissementen in plaats van 27) via de wet op de bijsturing van de politiehervorming (goedgekeurd door de regering op 31 januari 2014). De Ordes van Advocaten beslisten inmiddels hun structuren eveneens aan te passen. Gerechtsdeurwaarders en Notarissen zullen ongetwijfeld volgen
- de benoeming en installatie vanaf 1 april 2014 – de officiële start van de hervorming – van ruim 40 topverantwoordelijken voor de nieuwe structuren, zowel bij de politie als bij de rechterlijke macht
- door de wet op het verzelfstandigd beheer komt er een gemeenschappelijk beheerscomité van het directiecomité van de FOD en twee vertegenwoordiger van de Rechterlijke Orde, een voor de zetel en een voor het openbaar ministerie. Dit gemeenschappelijk beheerscomité zal de overdracht van het beheer mee organiseren. Ook zullen twee magistraten nauw betrokken worden bij de werking van het Directoraat-generaal rechterlijke organisatie van de FOD, dat tot op heden instond voor het beheer. Deze samenwerking van de FOD justitie en de Rechterlijke Orde zal ook toelaten om een overdracht van kennis en ervaring inzake beheer te realiseren
- het systeem van beheersovereenkomsten zal de komende jaren moeten groeien, samen met de beheersmaturiteit binnen de rechterlijke organisatie en de omvang van de middelen die via deze beheersovereenkomst zullen overgedragen worden. De regeling moet soepel kunnen aangepast worden aan de evolutie. Daarom wordt de procedure voor het onderhandelen en evalueren van de beheersovereenkomsten via koninklijke besluiten geregeld.

- de details inzake het financiële beheer worden in een latere wet uitgewerkt. De personeelsmiddelen zullen in de beginjaren worden gedefinieerd onder de vorm van kaders. Op termijn echter zullen die middelen toegekend kunnen worden onder de vorm van budgettaire middelen. Dit zal dienen te gebeuren in functie van de beheersmaturiteit van de organisatie en de ontwikkeling van beheersinstrumenten. Ook voor werkingsmiddelen en gerechtskosten zullen aparte regelingen worden uitgewerkt.

Links:

Parlementaire discussie over beide wetsontwerpen:

<http://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?lang=N&legislat=53&dossierID=2858>

<http://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?lang=N&legislat=53&dossierID=3068>

Website FOD Justitie

http://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hervorming_justitie/

http://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hervorming_justitie/documentatie/video/

Website van Annemie Turtelboom:

<http://annemieturtelboom.be/realisaties/justitiehervorming/>

<http://annemieturtelboom.be/onafhankelijke-tuchtrechtbanken-zullen-beslissen-over-magistraten-2/>

<http://annemieturtelboom.be/snelrechtbanken-kunnen-van-start/>

<http://annemieturtelboom.be/familie rechtbanken-1-familie-1-dossier-1-rechter/>